

Diagnostika psychosomatických onemocnění

Hana Přikrylová Kučerová

Psychiatrická klinika
Lékařská fakulta Masarykovy Univerzity Brno
CEITEC MU

Diagnostický proces

- vztah lékař – pacient - základ!!!
  - + profesionální erudice
- pacient přichází nabídnout příznak
  - objektivně či subjektivně zaznamatelná změna, která signalizuje poruchu
- zlaté pravidlo psychosomatiky
  - **příznak nikdy nepodceňovat !!!**
  - přijímat ho tak, jak ho pacient nabízí
  - tak ho i analyzovat

Diagnostický proces

- vztah L – P
- individuální dispozice pacienta
- příznaky – diagnóza
- vyvolávající situace
- význam a vliv rodiny
- sociální faktory
- význam a následky onemocnění pro pacienta
- „O čem to stonání je?“
- léčba
  - krátkodobá představa X dlouhodobá strategie
  - opatření biologická, psychoterapeutická, sociální
- stanovení prognózy – vyslovení předpokladu dalších změn

Psychologické vyšetřovací metody

■ klinické metody

– pozorování

- zachycení všech projevů pacienta v průběhu vyšetření, hospitalizace, popřípadě i v jeho přirozeném prostředí
- monitorace mimiky, gestikulace, PM tempa, ochoty ke spolupráci, reakcí na léčbu,...

– řízený a volný rozhovor

- úvod – pozornost obecné možnosti včlenění psychických problémů do somatických obtíží
- anamnéza, způsoby prožívání, sociální a interpersonální vztahy, důležité okolnosti v biologickém, psychologickém a sociálním kontextu,....

Psychologické vyšetřovací metody

- podezření na organické poškození CNS
  - testy inteligence – WAIS
  - + testy organicity – WMS, Bentonův test, Reyova figura,....
    - objektivizace přítomnosti či nepřítomnosti organického poškození

Psychologické vyšetřovací metody

- zmapování osobnostní struktury, emotivity, osobnostních abnormit – **projektivní techniky**
- psychosomatický syndrom bývá často konverzní příznak, tzn. jde o projekci psychopatologických symptomů do somatické oblasti
- somatický příznak má dále symbolickou hodnotu

Psychologické vyšetřovací metody

■ ROR

- podává informace o schopnostech, zájmech, emotivitě – stabilitě či labilitě, znacích úzkosti, deprese, agresivity, schopnosti racionální korekce emotivity

■ TAT

- 20 tabulí, vytvořit ke každé povídku
- předpoklad – přítomné motivační a emoční podmínky přenáší pacient do odpovědí
- osobnost pacienta, aktuální psychický stav

Psychologické vyšetřovací metody

- Rosenzweigův frustrační test
  - reaktivita pacienta na situace, kdy je znemožňováno uspokojení některé potřeby
  - série schématických kreseb, do prázdného pole vyplňuje pacient nejpravděpodobnější typ vlastní reakce
- Lüsherův barvový test
- kresebné techniky
- Nedokončené věty

Psychopatologické škály v psychosomatice

- osobnostní dotazníky
  - MMPI
  - CAQ
  - MCMI
  - TCI

Psychiatrické posuzovací stupnice a dotazníkové metody

- vnější, objektivní posuzovatel
- sebeposuzování
  - úsečka 0-10; 0-100
  - verbální škála – popis
  - dichotomická odpověď ano/ne
- sociální deziderabilita
  - problém škál
  - lidé se chovají a odpovídají tak, jak předpokládají, že se od nich očekává – zkreslení od reality

Psychopatologické škály v psychosomatice

■ úzkost

- Hamiltonova škála úzkosti HAM-A
  - úzkost somatická a psychická, generalizovaná a panická
- Zungův SAS, dotazník de Bonisové BATE
- škály multidimenzionálních dotazníků – SCL-90; Cornell Index; MMPI,...

Psychopatologické škály v psychosomatice

■ deprese

- Hamiltonova škála deprese HAMD
  - faktor obecné hloubky deprese, bipolární faktor retardované a úzkostně agitované deprese
- Zungův SDS, Beckův dotazník, škála MADRS (Montgomery, Asberg)

Psychopatologické škály v psychosomatice

- somatické syndromy
  - samostatné škály multidimenzionálních dotazníků
  - Melzackův dotazník k posuzování bolesti
  - posuzovací stupnice POPS – především pro ambulantní pacienty
  - dotazník SCL-90

Psychopatologické škály v psychosomatice

- škály určené k měření chování, změněného následkem nemoci
  - koncepce chorobného chování (illness behavior) – Illness Behavior Questionnaire IBQ
  - hypochondrie – Illness Attitude Scale
    - 9 škál – stesky na nemoc, soustředění se na bolest, zdravotní návyky, hypochondrie, tanatofobie, nozofobie, zabývání se vlastním tělem, zážitky z léčení, vliv příznaků

Psychopatologické škály v psychosomatice

- měření psychosociální zátěže
  - Sledování životních událostí a okolností
  - Schedule of Recent Experience SRE (Rahe, Holmes)
  - Interview for Recent Life Events (Paykel)

Psychopatologické škály v psychosomatice

- měření kvality života
  - SQUALA
  - dotazník Světové zdravotnické organizace
    - WHOQOL-BREF
    - WHOQOL-100
  - Amnestic Comparative Self-Assessment
ASCA
  - Performance Status Index PSI

Psychopatologické škály v psychosomatice

- škály k měření např. chování typu A
  - Bortner Rating Scale
  - Framingham Type A Scale
- koncepce nezdolnosti
  - Kobasové dotazník PVS (Křivohlavý)
    - souhra 3 rysů – osobní kontrola, pocit osobní zaangažovanosti ve všedním životě, chápání různých změn jako výzev k dalšímu růstu osobnosti

Psychofyziologické metody

- sledování elektrodermálních ukazatelů
- kardiovaskulárních ukazatelů
- zevního dýchání
- napětí kosterního svalstva
- elektrické aktivity mozku
- zobrazování struktur a funkcí mozku
- .....

Psychosomatická diferenciální diagnostika

- psychické poruchy (Dušek, Janík, 1981)
  - Organické psychické poruchy
  - Endogenní (funkční) psychické poruchy
    - schizofrenie, endogenní deprese,..
  - Psychogenní psychické poruchy
    - somatoformní porucha, konverzní porucha, hypochondrická poruchy, panická úzkostná porucha, generalizovaná úzkostná porucha

Specifické rysy psychosomatické dif. diagnostiky

- stanovení nozologické jednotky je částí komplexního postupu – epikríza
- dynamický proces probíhající v čase
- v průběhu nastávají korekce původních předpokladů
- vedle více či méně vyjádřené psychosociální patologie, přítomny i poruchy orgánových regulací (funkční žaludeční dyspepsie s hyperaciditou, dráždivý tračník,..)
- i neurotik může závažněji onemocnět !!
- během života nelze vyloučit změnu klinického obrazu
  - ustoupí depresivní příznaky a objeví se funkční dyspepsie, která se transformuje do vředové choroby
- vztah psychických a somatických dějů se může různit

Děkuji za pozornost.

